

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 289/2017-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. novembra 2017 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta, zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti [REDACTED]

[REDACTED] zastúpeného advokátskou kanceláriou TORA Legal, s. r. o., Laurinská 18, Bratislava, v mene ktorej koná konateľka a advokátka Mgr. Alexandra Čižmáriková, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Liptovský Mikuláš č. k. 20 Cb 30/2016-93 z 10. januára 2017 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED], družstvo, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Liptovský Mikuláš č. k. 20 Cb 30/2016-93 z 10. januára 2017 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš č. k. 20 Cb 30/2016-93 z 10. januára 2017 z r u š u j e a v e c v r a c i a t o m u t o s ú d u n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

3. Okresný súd Liptovský Mikuláš je p o v i n n ý uhradiť [REDAKČNÝ ZNAČENIE], [REDAKČNÝ ZNAČENIE] družstvo, trovy konania v sume 374,81 eur (slovom tristosedemdesiatštyri eur a osemdesiatjeden centov) na účet jeho právneho zástupcu advokátskej kancelárie TORA Legal, s. r. o., Laurinská 18, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. III. ÚS 289/2017 z 25. apríla 2017 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE] [REDAKČNÝ ZNAČENIE] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu liptovský Mikuláš (ďalej len „okresný súd“) č. k. 20 Cb 30/2016-93 z 10. januára 2017 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Zo sťažnosti a z príloh k nej pripojených vyplynulo, že sťažovateľ sa žalobou podanou na okresnom súde domáha proti žalovanej obchodnej spoločnosti [REDAKČNÝ ZNAČENIE] [REDAKČNÝ ZNAČENIE] zaplataenia náhrady škody vo výške 57 424 273,00 € s prísl. Okresný súd výzvou z 24. novembra 2016 vyzval sťažovateľa na zaplataenie súdneho poplatku za podaný návrh na začatie konania vo výške 33 193,50 €. Sťažovateľ podaním zo 7. decembra 2016 požiadal o oslobodenie od súdnych poplatkov, okresný súd však napadnutým uznesením sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov nepriznal. Vzhľadom na to, že proti takému uzneseniu nie je prípustné odvolanie, podal sťažovateľ

proti tomuto rozhodnutiu podnet na podanie dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ktorý bol listom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. VI/2 Pz 6/17/1000-5 z 30. januára 2017 odložený. Okresný súd následne 15. februára 2017 vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku.

3. V rozhodnutí okresného súdu o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov vidí sťažovateľ porušenie svojich práv. Spochybňuje záver okresného súdu o tom, že nespĺňa podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov. Dôvodí, že uvedené rozhodnutie mu znemožňuje prístup k súdnej ochrane tým, že výška súdneho poplatku vzhľadom na jeho majetkové pomery predstavuje reálnu a objektívnu prekážku prístupu k súdu. Okresný súd podľa jeho názoru nerozhodol „*ani v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít ... a ani spravodlivo*“. V tejto súvislosti poukázal na uznesenie okresného súdu z 20. októbra 2014 v inej veci sťažovateľa, v zmysle ktorého „*totožný súd medzi totožnými stranami sporu ... rozhodol tak, že Sťažovateľovi ... sčasti, v rozsahu 50% priznal oslobodenie od súdnych poplatkov*“. Toto uznesenie bolo „*potvrdené aj vyššou súdnou autoritou, a to Krajským súdom v Žiline...*“, v dôsledku čoho rozhodol ten istý súd o rovnakom nároku odlišne. Poukazuje i na to, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia neobstojí a sumarizujúc svoju argumentáciu uvádza:

«(i) *nie je možné akceptovať tvrdenie, že právnická osoba, ktorá je primárne založená za účelom podnikania a dosahovania zisku, musí znášať poplatkovú povinnosť v prípadnom súdnom spore, bez ohľadu na to, či nepriaznivá ekonomická situácia vznikla v dôsledku zlých obchodných rozhodnutí, alebo v dôsledku podvodného konania protistrany, alebo v dôsledku nekalých obchodných praktík protistrany.*

(ii) *nie je možné a prijateľné obmedzenie možnosti právnickej osoby žiadať o oslobodenie od súdnych poplatkov výlučne na situáciu, kedy nepriaznivý ekonomický stav právnickej osoby nastal výlučne v dôsledku vyššej moci - vis maior.*

Nastáva totiž situácia, kedy by sa umožnilo na trhu pôsobenie takých činiteľov, právnických a fyzických osôb, ktorí bez akéhokoľvek postihu zlikvidujú svojimi protiprávnymi úkonmi (nekalé obchodné praktiky, podvod a iné) akúkoľvek právnickú osobu, ktorá na trh vstúpi ako riadny podnikateľ s dobrým úmyslom podnikat' a rozvíjať región, nakoľko takáto právnická osoba sa nebude môcť voči protizákonnému konaniu

takéhoto činiteľa brániť súdnou cestou. ... Sťažovateľ opätovne zdôrazňuje, že k jeho nepriaznivej finančnej situácii prispel práve a jedine Žalovaný. Sťažovateľ je aktuálne v dôsledku Uznesenia v takej situácii, že sa nemôže brániť a uplatňovať si svoje práva na súde, nakoľko nedisponuje dostatočnými prostriedkami na uhradenie vyrubeneho súdneho poplatku. Uznesením bolo teda bezpochyby porušené jeho právo na súdnu a inú ochranu.

Tu si Sťažovateľ dovoľuje vyjadriť sa i k ďalšiemu hlavnému argumentu Porušovateľa, ktorý v Uznesení uvádza, že vzhľadom na skutočnosť, že Sťažovateľ zrejme disponuje finančnými prostriedkami na uhradenie odmeny pre svojho právneho zástupcu, je objektívny predpoklad, že bude mať finančné prostriedky aj na úhradu súdneho poplatku. ... Konajúci súd pred vydaním Uznesenia žiadnym spôsobom neprešetril okolnosti poskytovania právnych služieb právnym zástupcom Sťažovateľa a svoje tvrdenie o údajnej platobnej schopnosti v prospech svojho právneho zástupcu nepodložil žiadnym konkrétnym dôkazom. Takúto argumentáciu, ktorá navyše tvorila jadro celého odôvodnenia Uznesenia, považuje Sťažovateľ za arbitrárnu a ničím nepodloženú, založenú iba na „predpokladoch“ a „prezumpciách“.»

4. V závere sťažovateľ vyjadruje presvedčenie, že právoplatné rozhodnutie okresného súdu „*trpí vadami, ktoré majú za následok závažné porušenie práva spočívajúce v právnych záveroch, ktoré sú svojvoľné a neudržateľné*“. Podľa jeho názoru tak potreba zrušiť takéto uznesenie prevyšuje nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti.

5. V nadväznosti na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy nálehom vyslovil, že napadnutým uznesením okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Zároveň požaduje, aby ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a priznal mu náhradu trov konania.

6. Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu v stručnosti vyjadril k sťažnosti prípisom sp. zn. Spr 466/17 z 8. júna 2017, ktorý bol ústavnému súdu doručený 13. júna

2017. Predsedníčka okresného súdu k vecnej stránke sťažnosti uviedla: „*Súd v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti rozhodné pre posúdenie danej veci. Vecne správne rozhodol a svoje rozhodnutie náležitým spôsobom odôvodnil, citoval právne predpisy, ktoré aplikoval na prejednávany prípad, a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijaté právne závery primerane vysvetlil, pričom súčasne aj odkázal na rozhodovaciu činnosť v obdobných veciach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Mám za to, že týmto rozhodnutím nedošlo k porušeniu základných práv sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv.*“ Zároveň oznámila, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

7. Ústavný súd 15. júna 2017 zaslal vyjadrenie okresného súdu právnemu zástupcovi sťažovateľa s možnosťou zaujatia stanoviska v lehote 7 dní od doručenia prípisu. K uvedenému stanovisku okresného súdu sa sťažovateľ nevyjadril.

8. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskom okresného súdu, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

9. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Predmetom sťažnosti je námietka porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorému malo dôjsť napadnutým uznesením, ktorým okresný súd nepriznal

sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov. Podľa názoru sťažovateľa okresný súd nesprávne vyhodnotil jeho pomery vo vzťahu k reálnej možnosti úhrady súdneho poplatku za podanú žalobu vo výške 33 193,50 €, a preto vidí v jeho rozhodnutí o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov porušenie svojich práv. Okrem toho, v prospech svojho sťažnostného petitu prednáša i námietku, že okresný súd nezohľadnil svoju vlastnú judikatúru, keď v inej veci prejednáwanej medzi totožnými stranami sporu rozhodol o rovnakej otázke (oslobodenia od súdnych poplatkov, pozn.) odlišne.

11. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

12. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

13. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07), a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

14. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania, resp. strane sporu sa táto ochrana dostane v zákonom

predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

15. Právo na súdnu ochranu však nie je absolútne. V záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a taktiež zaplatenie súdneho poplatku podľa ustanovení príslušného zákona.

16. Uloženie poplatkovej povinnosti v civilných sporových veciach nemožno samo osebe považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy ani s právom na prístup k súdu chráneným v čl. 6 ods. 1 dohovoru [napr. rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) vo veciach Tolstoy-Miloslavsky proti Spojenému kráľovstvu, 1995, resp. Kreuz proti Poľsku, 2001].

17. Rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015, porovnaj tiež uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09). Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzať (porov. I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Všeobecné súdy sú pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov však povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov na jednej strane a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok (resp. práva) súdnou cestou (porovnaj rozsudok ESĽP vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, bod 66).

18. Ústavný súd taktiež judikoval, že samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku samo osebe ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porov. II. ÚS 142/04, III. ÚS 344/2012, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Predmetom ústavnej ochrany sa môže stať rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov vtedy, keď jeho výsledok dosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa. Ústavný súd je oprávnený v ojedinelých prípadoch zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o poplatkovej povinnosti, a to iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu o neoslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok došlo vzhľadom na výšku súdneho poplatku, posudzovanú vo svetle konkrétnych okolností prípadu a vo svetle ekonomických (finančných) možností sťažovateľa zaplatiť tento súdny poplatok, a vzhľadom na fázu konania pred všeobecným súdom, k obmedzeniu samotnej podstaty práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porovnaj rozsudok ESLP vo veci Jedamski a Jedamska proti Poľsku z 26. 7. 2005, body 60 a 66). Príčinou uvedeného stavu býva najčastejšie úplná rezignácia všeobecného súdu na vyvažovanie verejného a súkromného záujmu, prípadne nedôsledné vyvažovanie (opomenutie podstatnej „premennej“ pri vyvažovaní). Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prichádza do úvahy tiež v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré môžu mať za následok porušenie ústavou garantovaných základných práv a slobôd, alebo tiež v prípadoch absencie primeraného zdôvodnenia tohto rozhodnutia všeobecným súdom.

19. Sťažovateľ svojou sťažnosťou podrobil kritike odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu, ktoré vzhľadom na nedostatočné vyhodnotenie jeho majetkových pomerov považuje za arbitrárne a ničím nepodložené, založené iba na predpokladoch a prezumpciách.

20. Na účel overenia opodstatnenosti tejto námietky sa ústavný súd oboznámil z napadnutým uznesením okresného súdu. Z relevantnej časti jeho odôvodnenia vyplýva, že okresný súd svoje rozhodnutie o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov založil na viacerých dôvodoch, a to, že „... žalobca ako právnická osoba je primárne založená za účelom podnikania, to je že jej cieľom je vykonávať podnikateľskú činnosť a z nej

aj dosahovať zisk. Je preto pochopiteľné, že podnikateľ si musí byť vedomý aj istého podnikateľského rizika, ktoré môže vyústiť aj do sporového konania, ktoré si vyžaduje istú mieru nákladov, ako je napríklad znášanie poplatkovej povinnosti. Súd pri rozhodovaní vzal do úvahy nielen tvrdenia žalobcu o tom, ako ničím nedisponuje a aké sú jeho negatívne ekonomické aktivity (neziskovosť, platobná neschopnosť), ale aj skutočnosť, že výška súdneho poplatku za podanie návrhu je suma 33.193,50 eur, pričom i napriek prevahe tejto stratovosti je primerané dať do pozornosti, že táto výška poplatku pri platobnej schopnosti žalobcu zaplatiť trovy právneho zastúpenia svojho zvoleného advokáta (právnickej osoby poskytujúcej právne služby), zakladá minimálne jeho schopnosť podieľať sa na poplatkovej povinnosti voči štátu. ... Ak sa preto žalobca rozhodol iniciovať žalobou spor o zaplatenie ušlého zisku v sume pohľadávky 57.424.273 eur, potom musel byť plne uzrozumený, že v prípade úspechu/neúspechu v spore bude musieť byť jeho zvolený právny zástupca vyplatený za úkony právnych služieb určitou sumou, ... čo potom naznačuje, že ak žalobcu bude musieť zaplatiť za úkony právnych služieb niekoľkonásobne vyššiu sumu len napríklad na takej odmene advokátskej kancelárie, potom možno objektívne usudzovať, že jeho pomery mu budú dovoľovať zaplatiť aj zlomok tejto sumy v podobe súdneho poplatku pre štát. ... Okolnosti, že podnikateľ nie je pri svojej podnikateľskej činnosti úspešný a nedosahuje zisk, že má pohľadávky po lehote splatnosti, že v dôsledku neúspešného podnikania v minulosti sa teraz ocitol v nepriaznivej finančnej situácii, nemôžu byť dôvodmi pre oslobodenie od súdnych poplatkov, pretože podnikateľské riziko nie je možné prenášať na štát. Pomery strany sporu ako právnickej osoby by odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov, pokiaľ by sa dostal do ťaživej finančnej situácie z dôvodov, ktoré neboli v príčinnej súvislosti s jeho podnikaním, napríklad z dôvodu vyššej moci...“.

21. Ústavný súd v prvom rade považuje za potrebné uviesť, že účel a podstata inštitútu oslobodenia od súdnych poplatkov spočíva v tom, aby nedochádzalo k odopretiu práva na prístup k súdu v prípadoch, keď majetková situácia strany objektívne neumožňuje uhradiť súdny poplatok. Rozhodovanie súdu o oslobodení od súdneho poplatku preto musí mať na zreteli, aby sa strane len pre jej majetkové pomery neznemožnilo uplatňovať alebo brániť jej právo.

22. V doterajšej judikatúre týkajúcej sa oslobodenia podnikateľa od súdnych poplatkov sa objavujú protichodné judikátorne trendy, ktoré so sebou automaticky nesú výkladovo-aplikačné problémy. Hlavným predmetom sporu medzi jednotlivými argumentačnými líniami je otázka, či neunesenie bremena podnikateľského rizika, resp. neúspech v podnikaní ako dôsledok znášania podnikateľského rizika môže byť pri interpretácii § 254 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) považovaný za jednu z podmienok pre oslobodenie od súdnych poplatkov.

23. Podľa doslovného znenia § 254 ods. 1 CSP súd na návrh prizná oslobodenie od súdneho poplatku, ak to odôvodňujú pomery strany. V citovanom ustanovení sú tak jednoznačným spôsobom normované relevantné predpoklady na posúdenie priznania oslobodenia od súdnych poplatkov. Na to, aby súd mohol strane priznať oslobodenie od povinnosti platiť súdny poplatok, musia byť kumulatívne splnené dva zákonné predpoklady, a to návrh na oslobodenie od súdneho poplatku a pomery strany odôvodňujúce oslobodenie od súdneho poplatku. V nadväznosti na uvedené je nevyhnutné zdôrazniť, že diskrečná právomoc súdu pri interpretácii tohto ustanovenia je limitovaná v rozsahu a intenciách uvedených dvoch podmienok. Iné podmienky, ktoré citované ustanovenie nepredpokladá, nie je oprávnený skúmať na základe vlastnej iniciatívy, pretože by postupoval *ultra vires*. Z logického výkladu tohto ustanovenia vyplýva, že relevantnou skutočnosťou, na ktorú je potrebné vziať zreteľ pri posudzovaní oslobodenia od súdneho poplatku, je tiež výška súdneho poplatku, pretože majetkové pomery strany sú skúmané v korelácii k výške súdneho poplatku.

24. Vo veci sťažovateľa išlo vzhľadom na hodnotu predmetu sporu o súdny poplatok v maximálnej možnej výške 33 193,50 €. Hoci okresný súd vo svojom rozhodnutí poukázal na finančnú a majetkovú situáciu sťažovateľa, vyhodnotil ju nedostatočne (resp. ju vôbec nezohľadnil) a svoje rozhodnutie o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku oprel o iné dôvody ako podnikateľské riziko, prezumovanie schopnosti úhrady trov advokátovi či absenciu vyššej moci, ktorá by zakladala dôvod oslobodenia od povinnosti zaplatiť súdny poplatok. Tieto dôvody však nerešpektujú ani jazykové znenie § 254 ods. 1 CSP, keď z jeho hypotézy ani pri extenzívnom výklade nevyplýva existencia podmienky podnikateľského

rizika, ktoré by odôvodňovalo neoslobodenie podnikateľských subjektov spod poplatkovej povinnosti. Takéto dôvody rozhodnutia predstavujú podľa názoru ústavného súdu svojvoľný výklad citovaného ustanovenia, ktorý spolu s aplikáciou kogentnej normy je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu považovaný za porušenie základného práva na súdnu ochranu (napr. uznesenie sp. zn. III. ÚS 80/09, nález sp. zn. I. ÚS 255/2010).

25. Súd je oprávnený a zároveň povinný skúmať len skutočnosť, aká je majetková situácia žiadateľa o oslobodenie spod poplatkovej povinnosti. Hodnotenie dôvodov, pre ktoré sa strana sporu ocitla v nepriaznivej majetkovej situácii, nie je v rozhodovacej právomoci všeobecných súdov a nemá žiadnu oporu v právnom poriadku. Rovnako nemožno nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov odôvodňovať hypotetickou úvahou o tom, že sťažovateľ zrejme má schopnosť uhradiť trovy právneho zastúpenia svojmu advokátovi, a preto musí byť schopný zaplatiť i súdny poplatok pre štát. Aj ESLP v rámci posudzovania majetkových pomerov zdôraznil, že objektívne posúdenie finančnej situácie nemôže byť založené iba na hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok, ale musí vychádzať zo skutočností preukázaných v konaní (rozsudok vo veci Jedamski a Jedamska v. Poľsko z 26. 7. 2005, sťažnosť č. 73547/01, § 60). Aj z tohto pohľadu preto odôvodnenie okresného súdu neobstojí.

26. Podstatnejšie je však to, že na tých istých dôvodoch okresný súd založil i svoje skoršie rozhodnutie [uznesenie okresného súdu č. k. 9 Cb 33/2014-94 z 20. októbra 2014 potvrdené uznesením Krajského súdu v Žiline č. k. 13 Cob 448/2014 z 19. marca 2015, (ďalej aj „skoršie rozhodnutie“)] v inej veci sťažovateľa, avšak s tým rozdielom, že v danej veci sťažovateľovi na ich podklade oslobodenie od súdnych poplatkov čiastočne priznal.

27. K tomu ústavný súd v prvom rade vo všeobecnosti uvádza, že rozdielna rozhodovacia prax súdu o „totožných“, resp. obdobných veciach nie je žiaduca. Zákonná formulácia princípu právnej istoty vyjadrená v čl. 2 CSP chráni hodnotu predvídateľnosti práva resp. súdnych rozhodnutí ako jednu z najvyšších ústavných hodnôt materiálneho právneho štátu. V zmysle odseku 2 citovaného článku je právnou istotou stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou

rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo. Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má (podľa odseku 3 tohto článku, pozn.) právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu.

28. Inými slovami, princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako. Iba takýto postup rešpektuje právnu istotu a jeho dôsledné dodržiavanie sa významne pozitívne prejavuje aj v rámci celkového nazerania spoločnosti na význam a úlohu práva. Na druhej strane je nutné uviesť, že predvídateľnosť práva nemožno vnímať absolútne. Obdobnú vec je možné rozhodnúť aj inak než v predošlých prípadoch. V takom prípade je však súd povinný svoje závery riadne, racionálne a ústavne konformne odôvodniť (čl. 2 ods. 3 CSP), a to takým spôsobom, aby predošlé rozhodnutia neboli ignorované, ale práve naopak, aby sa s nimi súd argumentačne vysporiadal.

29. Týmto požiadavkám však okresný súd vo svojom rozhodnutí neučinil zadosť. Ústavný súd z pripojených listinných dôkazov overil, že rovnaký okresný súd (hoci obsadený inou zákonnou sudkyňou) rozhodol v procesne rovnakých prípadoch odlišne, a to bez akéhokoľvek výslovného racionálneho zdôvodnenia. Pritom sťažovateľ vo svojom návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov okrajovo poukázal na dve obdobné veci, v ktorých okresný súd (súbežne s touto vecou) koná a v ktorých taktiež rozhodoval o návrhu sťažovateľa na oslobodenie od súdnych poplatkov. V odôvodnení napadnutého uznesenia sa však okresný súd ani len nez zmienil o obdobných veciach sťažovateľa a o tom, ako v nich vyhodnotil jeho majetkové pomery a z akého dôvodu na nich v tomto prípade nazeral inak.

30. Ústavný súd uvádza, že súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t. j. aj rozhodnutia iných sudcov (resp. senátu) toho istého súdu a túto judikatúru musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú. Naopak, postoj

všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje spomínanému základnému princípu materiálneho právneho štátu.

31. Vzhľadom na to, že okresný súd nezohľadnil skoršie rozhodnutie inej sudkyne toho istého súdu a rozhodol o rovnakej otázke inak a bez toho, aby v odôvodnení uviedol dôvody, pre ktoré sa od skoršieho rozhodnutia odchýlil, dopustil sa jurisdikčnej svojvôle a arbitrárnosti s priamym dopadom na základné práva a slobody sťažovateľa.

32. Ústavný súd tak na základe posúdenia skutočností uvedených v bodoch 23 až 29 dospel k záveru, že okresný súd v napadnutom uznesení nevyhodnotil pomery sťažovateľa vo vzťahu k výške súdneho poplatku dostatočne a pri svojom rozhodovaní neprihliadol na svoju judikatúru v obdobnej veci. Pokiaľ na takom podklade rozhodol o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov, neprípustným spôsobom zasiahol do základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

III.

33. V zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

34. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu (bod 2 výroku tohto nálezu).

35. V zmysle čl. 127 ods. 2 tretej vety ústavy a podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

V záujme efektívnej ochrany práv sťažovateľa ústavný súd rozhodol tiež o vrátení vecí okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

36. V ďalšom postupe je okresný súd viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v časti II tohto nálezu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Úlohou okresného súdu bude posúdiť návrh sťažovateľa na oslobodenie od súdnych poplatkov tak, že opäť prehodnotí jeho majetkové pomery v korelácii k výške súdneho poplatku, zohľadní svoje predošlé právoplatné rozhodnutie o totožnej otázke, v novom rozhodnutí sa s ním vysporiada a rozhodne ústavne konformným spôsobom.

37. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Právny zástupca sťažovateľa vyčíslil trovy konania sumou 374,81 € za dva úkony právnej služby.

38. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2016, ktorá bola 884 €, keďže ide o úkony právnej služby vykonané v roku 2017. Náhradu trov konania priznal ústavný súd za tri úkony právnej služby – prevzatie a prípravu zastupovania, podanie sťažnosti a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2017 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 147,33 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 8,84 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 156,17 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2017. Keďže advokát je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky. Trovy právneho zastúpenia vrátane započítania DPH tak v konaní pred ústavným súdom predstavujú celkovú sumu 374,81 € (bod 3 výroku nálezu).

39. Náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

40. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. novembra 2017